

Fictivizarea instrumentelor

„Formarea și stimularea cererii, care motivează economia simbolică, s-a făcut cu resursele nelimitate ale speculației.”

Pe măsură ce omenirea a devenit tot mai puțin dependentă de natură și de lucrurile naturale, riscurile funcționale și existențiale s-au dezvoltat exponențial. Ele au venit dinspre nevoia de autodeterminare a lumii create de om, cu promisiunea că aceasta va ajunge să fie perfectă prin virtualizarea spațiului acțional.

Lumea artificială (o expresie demonstrativă a propensiunii demiurgice a omului) s-a materializat în bună măsură odată cu revoluția industrială postiluministă. Pe calea progresului astfel configurat, economicitatea a acceptat între principiile ei funcționale, după ce s-a renunțat la etalonul-aur, cea mai perversă formă a sinteticului: fictivizarea instrumentală. Expansiunea puterii de a face tranzacții nelimitate a inventat, astfel, înainte de toate, banii fictivi.

Contextul expansiunii l-a oferit dihotomia real-nominal, care s-a dovedit, astfel, mai mult decât o dezvoltare metodologică în universul conceptual al economiei. Aici s-au cultivat germenii credinței că valoarea poate fi și altceva decât o problemă de apreciere: ea a ajuns să fie înțeleasă ca un rezultat firesc al speculației. Iar speculația și-a atins perfecțiunea prin înlocuirea obiectelor tranzacționate cu formele lor convenționale cele mai depersonalizate. Emisiunea monetară a devenit, inevitabil, izvorul miraculos pentru formarea oceanului de credite. În largurile lui s-a declanșat concurența pentru croazierele tot mai costisitoare ale amplificării funcției consumului ca motor al creșterii economice.

Prima mare breșă apărută în viziunea realistă a economicității s-a produs din momentul în care monetarismul a făcut din economia simbolică laboratorul alchimic al valorii adăugate. Începând cu ambiția neoclasică a creării cererii și până la creația monetară sau de la stimularea *leverage effect* la efectivizarea pieței duale bancare, fictivizarea instrumentelor în spațiul acțiunii economice a întreținut forța de atracție a speculației pe seama consumului.

Nu încapă îndoială că această nouă constituție a valorii s-a întemeiat pe asumția că piața certifică valoarea în mod rațional prin nivelul neapărat crescător al randamentului activelor. În ciuda asertării circulare, această teorie a devenit larg acceptată ca suport al substituirii forțelor pieței cu strategiile speculative, fie pe canalul bursier, fie pe cel al tranzacționării efectelor de comerț. Este drept că amplitudinea substituirii a fost maximizată prin

generalizarea practicii creditorului de ultima instanță (care sunt băncile centrale) și prin oficializarea politicilor de socializare a pierderilor (adică vărsarea lor în datoria publică).

Cu cele două supape ale presiunii randamentale, este de la sine înțeles că piața financiară a fost liberă să-și dovedească performanța prin apelul la fictivizarea instrumentelor. Doar că în aceste condiții indicatorii de rezultat trebuiau cosmetizați serios ca să fie interpretați contabil ca profit. Pentru aceasta s-au lustruit metodele de eliminare din calculul bilanțier a pierderilor sub forma securitizării oferite de derivate. Situația privită unitar arată că piața financiară a fost lăsată să raporteze câștigul, favorizată de funcția băncii centrale privind alocarea gratuită a resurselor financiare, în timp ce pierderile au intrat în deficitul bugetului public.

Într-un fel lipsit de perspective epistemologice, funcția valorizării bunurilor a fost preluată direct de economia simbolică. Cererea și oferta, în sens general ca forțe care structurează piața, au ajuns să fie gestionate cu instrumente monetare. Fenomenele legate de preț erau substanțializate monetar. Îndreptățirea pentru această reușită era, teoretic vorbind, la îndemână, deoarece dimensiunea pieței devenise o problemă solubilă doar prin canalele de transmisie ale politicii monetare. Formarea și stimularea cererii, care motivează economia simbolică, s-a făcut cu resursele nelimitate ale speculației. Suplimentarea cererii s-a dovedit ea însăși o resursă nelimitată prin fictivizarea banilor. În felul acesta economia simbolică a tins să devină suficientă sieși, ajutată de emisiunea monetară și de apetitul pentru creditul stimulat de compensarea pe seama datoriei publice.

Luată ca întreg, economia a părut să fie exclusiv randamentală în partea ei simbolică și mixtă în partea ei reală. Minunea a fost posibilă prin distribuitorul de tip demonic (à la Maxwell) care s-a dovedit a fi funcția de creditor de ultimă instanță a băncilor centrale și cea de salvator de ultimă instanță atribuită bugetului public. Evident, distribuția pierderilor a țintit fără rest economia reală și gospodăriile.

Acest mecanism, care explică modul de producere și reproducere a crizelor economice din ultimele trei-patru decenii, a generalizat falsa credință că valoarea ține de potența economiei simbolice. Autonomizarea acesteia a părut firească pe măsură ce banii fiduciar s-au rupt definitiv de suportul material asigurat tradițional de economia reală, mai ales văzută ca producție.

Așa cum a evoluat viziunea teoretică, Economia a fost înțeleasă (și la rândul ei a oferit explicații) fără legătură cu fundamentele ei conceptuale. Nu pe alt traseu s-a cristalizat ideea ca actuala criză este a științei economice, nu doar a acțiunii.

Marin Dinu